

tásáról, az emlékezet biztosításáról, valamint a szemléletes és az elvont gondolkodás ápolásáról szólnak.

A szerző könyvének a hibák elhárítását tárgyaló fent vázolt tekintélyes részében mintegy fordított egyet eredeti nézőpontján. Első közleményeiben a hibák oldaláról közelítette meg a kérdést, és ezért — mint már bevezetőben említettük — sokszor igen érdekes összefüggésekre tudott rámutatni. Most azonban — úgyszólván kerülő úton — ugyanazt az álláspontot foglalja el, ahonnan a metodikai elmélkedők általában szemlélik a kérdést: hogyan lehet helyes (= hibátlan) eredményre szert tennünk? A hibátlanságra való törekvés azonban eléggé szétfolyó és kényszerűen részletekbe vesző szempont ahhoz, hogy segítségével az érintett kérdéseket megnyugtató rendbe lehessen foglalni.

A következőkben a szerző azt tárgyalja, hogyan lehet az ifjúságot a hibák elkerülésére vezetni. Ez elsősorban az akarat nevelésének kérdése. Az akarat szivóssága és a lelkiismeretesség a gyermek és ifjú fejlődése folyamán közvetlenül is kibontakozik ugyan, de szükség van a segítő kézre is. A legtermékenyebb szempontokat Poppelreuter »pszichokritikai« eljárása» nyújtja: a növendéket mindenekelőtt rá kell ébreszteni az átlagos emberi cselekvés és gondolkodás tökéletlen és hibás voltára, majd pedig erősíteni kell benne a felébredő önbírálatot és a tökéletességre-törekvést. A cél a közösség szolgálatában végzett emberileg hibátlan munka kötelezettségének és felelősségének tudata.

Függelékben ismerteti a szerző az ú. n. Robinson-tanfolyamok (Robinson-Kurse zur Einfachstschulung der handwerklichen Fähigkeiten) néhány esztendőös mozgalmát, mert úgy látja, hogy ebben valósul meg legelőször a könyvében képviselt eszmék egyrésze. Ezeknek a tanfolyamoknak a növendékei azt tanulják meg, hogyan lehet a legfogyatékosabb eszközökkel is egyszerű gyakorlati feladatokat a lehető legnagyobb pontossággal elvégezni. A tanfolyam eredményei a beszámolók szerint várakozáson felül jók. Nekünk azonban az ismertett gyakorlatok lélekteleneknek, de legalább is igen nagy mértékben gyermekszerűtleneknek tetszenek.

Az egész könyvön a régi és tapasztalt pedagógus tárgyszeretete és a tanítás, valamint a tanulás munkájának tiszteletreméltóan komoly erkölcsi felfogása vonul végig. Ugyancsak rokonszenves az a határozottság is, amelyvel egyes »divatjamult« és »meghaladott« módszeres eljárásokat védelmébe vesz. Kár, hogy némelyik az iskolán kívüli életből merített érve, vagy odavonatkozó utalása megbontja fejtegetéseinek egyébként zárt körét.

ifj. Zibolen Endre.

Baldur von Schirach: Revolution der Erziehung. (2. kiadás.) 1939. 8-r., 198 lap.

Alkalmilag elmondott beszédek, amelyek a meggyőzés hangján szállnak síkra a német nevelésnek jórészt bekövetkezett forradalmasítása mellett és bizonyára nagyban hozzájárulnak majd a külföldön elterjedt téves magyarázatok és félreértések eloszlatásához. A Hitler-ifjúság birodalmi ve-

zetőjének e megnyilatkozásai — élükön az alkalom és tartalom rövid jelzésével — mindvégig érdekesekek, tanulságosak, ezúttal azonban csak egykettőnek rövid ismertetésére szorítkozhatunk.

Tartalom és terjedelem dolgában első helyet foglal el »A nevelés egysége körül« (104—25), amelyben a szerző-szónok bírálattal kapcsolatban kifejti nézeteit a mai nevelésről, iskolázásról és választ igyekszik adni arra a kérdésre, vajjon az iskolában lehetséges- és szükséges-e az ifjúság önvezető elvének (*Selbstführungsprinzip*) megvalósítása. Minthogy minden nevelésnek, úgy az iskolában mint a Hitler-ifjúság intézményeiben, tárgya maga az ifjúság, a nevelés egységét követeli és kijelöli az erre vezető utat. Iskolának és Hitler-ifjúságnak együtt kell működnie, közük nem szabad éket verni. »Jugend muss von Jugend geführt werden« (Hitler, 116), ámde az ifjúsági alvezetőktől felelősségérzetet, őszinteséget és bizalmat követel. A nemzeti-szocialista nevelés eszményi indítékot és példaadást tart szem előtt, sikert inkább a módszer, mint a tananyag megváltoztatásától vár. Egy másik alkalommal így szól: Birodalmi hivatásbeli verseny, és Hitler Adolf-induló, alapos katonai előkészítés és múzsi művelődés az új német nevelési rendszerben osztatlan eszként szerepelnek (135). Ismételve utal arra az alapvető szerepre, amely minden reform sikerét a tanító, tanár személyiségétől, rátermettségétől teszi függővé: jellembeli kiválogatottakra van szükség (113), akik növendékeik becsülete iránt is tisztelettel viseltetnek (119), akik nem iskolamesterek (*Schulmeister*), hanem az életnek testben, szellemben és lélekben edzett mesterei. Ilyen utánpótlást azoktól várhatunk, akik kezdettől fogva végigjárták a Hitler-ifjúság iskoláit (124—25); nem pedig azoktól, akik könyvecskéjükben csupa »egyest« vittek haza, de az élet iskolájában rendszerint »elégéséges« osztályzatot nyerne (115). Ezzel kapcsolatban joggal rója meg azokat a tanárokat, akik a régi és német klasszikusok műveinek olvasását és írásbeli feldolgozását aprólékos magyarázataikkal megutáltatják. E beszéd bevezetésében elég őszintén hasonlítja össze az angol és a német nép jellemét és ez utóbbinak gyengéit sem' kíméli. Téved azonban, amikor a Boy-Scouts világmozgalmáról azt állítja, hogy az néhány év alatt általános érdeklődés híján szinte megszűnt (105).

A »Német szülőkhöz« intézett beszédében részletesen ismerteti a Hitler-ifjúság intézményét, a *Führer* által életre keltett leghatalmasabb ifjúsági mozgalmát, amely nem iskola, hanem egyetlen nagy család, azonos világnézeten alapuló, minden osztály- és felekezetsbeli különbséget kizáró páratlan nevelési közösség. Elismeréssel adózik a szülőknél, akik veszedelmes időkben sem vonták meg a mozgalmatól bizalmukat, támogatásukat. A Hitler-ifjúság szíves bajtársi érzéssel fogadja az újonnan jelentkezőket is, tiszteletben tartja mindenkinek vallásos érzületét, amit az »Isten engem úgy segéljen« fogalomzáradékon kívül azzal is beigazol, hogy a vasárnapi istentisztelet idejében nem tart szolgálatot. A külfölddel való kapcsolatot és a kölcsönös megismerést és megértést a Hitler-ifjúság mindkét nembeli vezetőinek kiküldetése mozdítja elő, minden világnézeti propaganda mellőzésével. Végül említi, hogy a testi nevelés ügyét egyik buzzó munkatársa, von Tschammer von Osten, birodalmi sportvezető minőségben vállalta magára.

»Felettünk egy Isten« c. beszédében az ifjúság felekezeti vezetőinek gyanúsításával szemben megállapítja, hogy az egyének személyes egyházi meggyőződése felett áll a népek magasabb egysége, az Isten melletti tett vallomás. »Mindannyian hiszünk egy mindenható Istenben. Amikor Németországot szolgáljuk, egyúttal igaz és hű istentiszteletet végzünk«.

»Üdvözlét a távolban levő német ifjúságnak« c. beszédén különös melegség árad végig: Ti hozzánk tartoztok és mi hozzátok. Ezen mit sem változtat a térbeli elhatárolás, mert minket két erős kötelék kapcsol össze: német-ségünk és világnézetünk... Nem szándékozom a Hitler-ifjúságot más nemzeteknek mintául ajánlani, mert az nem propaganda-eszköz, hanem a nemzeti-szocializmusnak, a német lénynek megtestesülése, amannak legifjabb hajtása, amely minden politikai vitatkozástól menten, bár hősi eszményekért rajong, nem szolgál háborús célokat, hanem a népek és a többi nemzetek ifjúságának megértése és megbecsülése mellett foglal állást. Vezetői az ifjúság köréből kerülnek ki, több mint 70 százalékban a munkásosztályból és arra töreksenek, hogy a szétszórt kötelekeket egy nagy nemzeti közösségben egyesítsék. »A külföld német Hitler-ifjúsága az anyaországgal való szoros kapcsolatban a német birodalom és a külföldi németiség becsületének és tekintélyének érdekében működik... Valamennyi fiatal német egyetlen hősi bajtárságot alkot« (145—46).

A művelődésnek egy másik, nem kevésbé fontos területével foglalkozik »Az ifjúság a színházban« c. beszédében. Hangsúlyozza a színház és a zenekultúra nevelő hatását: »Kezdetben volt a dal!«, de nekiront a fűzfapoétáknak, akik recept szerint dolgoznak. Baldur von Schirach maga több versszöveg szerzője, amelynek dalai lelkesen csendülnek milliónyi fiatal német ajkáról (126). A színháznak kihatása, hogy az ifjúságot nemzeti tudatában erősítse és megszilárdítsa: a színpad erkölcsi intézet. E végből a Hitler-ifjúság számára színházi heteket szerveztek: mind több nagy színház szegődött ennek szolgálatába és a résztvevők száma is állandóan nő.

Befejezésül álljon itt a velős mondatokban bővelkedő könyvnek még következő sora, amely csattanóan foglalja össze a forradalmasított német nevelésnek lényegét, célkitűzését: »Nichts für uns, alles für Deutschland!« (146). Gyönyörű, csodálatra, követésre méltó — eszmény. — m —

Uj magyar könyvek és füzetek.¹

*Ambrus Béla: A tanító önnevelése és hatása a pedagógiában. Székesfehérvár, 1939. (8-r., 27 l.)

*Ambrus Béla: A nevelő önnevelése. Székesfehérvár, 1940. (8-r., 45 l.)

*Árpássy Gyula: Az elemi iskola egyes tárgyaival kapcsolatos nevelői lehetőségek. Felsőgalla, 1937. (n. 8-r., 31 l.)

*Balanyi György: A ferences mozgalom begyökerezése magyar földön. (Ertekezések a történeti tudományok köréből. Szerk. Lukinich Imre. 25. köt., 10. sz.) Budapest, 1940. (8-r., 51 l.)

*Balassa László: A magyar tanítás megújodása felé. (A Tanítás Problémái. 24. sz.) Budapest, 1941. (8-r., 139 l.)

¹ A *gal jelzettekre visszatérünk.